HUMANIST

Tweewekelijkse uitgave van het Humanistisch Verbond 36e jaargang nr. 11, 20-6-1981

NAAR LANDELIJK HUMANISTISCH CENTRUM

VERBOND BEREIDT ZICH VOOR OP AANSTAANDE VERHUIZING

Binnenkort is het zover. Dan zal het centraal buro van het Humanistisch Verbond aan de Oudegracht in Utrecht zijn boeltje pakken en zich enkele straten verder – dus ook in het hartje van Utrecht – vestigen in een aanzienlijk ruimer pand aan het Oudkerkhof nr. 11.
Momenteel wordt er in hoog tempo het nodige verbouwd in het voormalige Amro-gebouw, opdat op de dagen 29 en 30 juni de verschillende diensten ook daadwerkelijk zullen kunnen verkassen. Inmiddels heeft het hoofdbestuur ook een besluit genomen over de naamgeving van het nieuwe gebouw, het is een hele mondvol geworden: namelijk Landelijk Humanistisch Centrum Erasmushuis.

Het postadres van het Humanistisch Verbond verandert niet: postbus 114, 3500 AC Utrecht en we blijven bereikbaar onder hetzelfde telefoonnummer 030 - 318145. Met het Verbond verhuist ook de IHEU mee naar het nieuwe adres en zal vanaf 1 juli bereikbaar zijn onder telefoonnummer 030 - 312155. Daarnaast zal het Landelijk Humanistisch Centrum Erasmushuis (laten we alvast maar wennen aan deze lange naam) per 1 oktober onderdak bieden aan het Steunfonds dat tot nu toe zijn zetel had in Amersfoort (Buys Ballotstraat 6). Het nieuwe postadres van het Steunfonds wordt postbus 608 en het telefoonnummer wordt dan 030 - 322786. Het gironummer van het Steunfonds blijft ongewijzigd 6168. Ook de Dienst Geestelijke Verzorging in verpleeg-, zieken- en bejaardentehuizen verhuist – in een later stadium – naar het Oudkerkhof, krijgt dan ook het postadres Postbus 114, 3500 AC Utrecht, en is telefonisch bereikbaar onder nummer 030 - 318145. Deze dienst is nu nog gevestigd aan de Omroeplaan 23, 1276 EV Huizen.
In de komende nummers van de „Humanist" zullen wij u uiteraard op de hoogte houden van deze verhuizing. Noteert u nu alvast dat het centraal buro van het Humanistisch Verbond op en rond de dagen 29 en 30 juni telefonisch niet bereikbaar zal zijn en ook verder de kommunikatie waarschijnlijk niet optimaal zal kunnen zijn.

Hes van Huizen

HOOFDBESTUUR

Nu het kongres heeft plaatsgevonden en de nieuwe samenstelling van het Hoofdbestuur bekend is, is het noodzakelijk de taakverdeling binnen het HB opnieuw te bezien. Deze verdeling, die tevens een toedeling van verantwoordelijkheden is, komt op de eerste HB-vergadering na het kongres ter sprake. Wanneer u deze Humanist in huis heeft, heeft die vergadering plaatsgevonden. Ik zal de volgende keer op dit onderwerp in hoofdlijnen (het gaat om zo'n negentig verschillende taken) terugkomen.

De laatste paar vergaderingen van het HB stonden uiteraard gedeeltelijk in het teken van het kongres van 16 en 17 mei. Dit gold zeker voor vrijdagavond 15 mei, toen in het keurige hotel Bloemink ,,op stand" vergaderd werd.

Aan de orde was onder andere de reaktie van het HB op de motie van de verontrusten, die menen dat het HV met sommige verklaringen te politiek wordt. De overgrote meerderheid van de HB-leden bleef echter van mening dat met bijvoorbeeld de kernwapenverklaring niet te ver wordt gegaan, zij het dat steeds gezocht moet worden naar formuleringen die een zo breed mogelijke steun binnen het Verbond ondervinden.

Een ander punt was de vraag of er geld beschikbaar wordt gesteld voor aktiviteiten op het gebied van de vrouwenemancipatie. De kongresgangers weten inmiddels dat het antwoord op deze vraag in elk geval voor de komende tijd positief is. De achtergrond van een dergelijke diskussie is uiteraard de noodzakelijke prioriteitenstelling, binnen de begroting van het verbond. Met name door de fors tegenvallende subsidie van de Algemene Loterij Nederland in 1981 moeten elders enkele teleurstellingen worden geïnkasseerd. De funktie hoofd van dienst plaatselijke geestelijke verzorging bijvoorbeeld kan dit jaar in geen geval worden vervuld.

Belangrijk is echter dat begin maart tijdens de HV-vrouwendag bleek dat de emancipatie-aktiviteiten door een vrij grote groep leden enthousiast gesteund werd.

Een minder prettig onderwerp is momenteel de samenwerking tussen de Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs en het Humanistisch Opleidings Instituut. Beide instituten hebben elkaar nodig bij de opleiding van hvo-gevenden. Verschillen van inzicht dreigen niettemin tot een situatie te leiden, die steeds moeilijker werkbaar wordt. Het HB zal zich in één van de komende vergaderingen hierover beraden en ook een gesprek hebben met een delegatie van het HOI. De huidige situatie kan in elk geval niet lang meer duren.

Zoals al eerder in deze rubriek gemeld had het HV zich enige tijd geleden teruggetrokken uit de Werkgroep Energiediskussie. De Werkgroep heeft bij het HB op een herziening van dit besluit aangedrongen en daarbij gesteld dat binnen de Werkgroep een open diskussie (bijvoorbeeld: wel of niet alle kerncentrales dicht) mogelijk is. Het HB heeft op grond hiervan besloten om te blijven deelnemen.

Omdat de verhuizing van het Centraal Buro in Utrecht naar het pand Oudkerkhof binnenkort plaatsvindt, wordt het tijd de verhuiskaarten te laten drukken. Dat biedt de mogelijkheid over de naam na te denken.

Het HB heeft daar gebruik van gemaakt en de wat ,,kantoorachtige" term Centraal Buro gewijzigd in ,,Landelijk Humanistisch Centrum". Hiermee komt ook beter tot uiting dat op de nieuwe lokatie vele diensten en aktiviteiten van het Verbond zijn gekoncentreerd. Het gebouw zelf blijft de naam Erasmushuis dragen.

Voor de HB-leden zelf was ook belangrijk de vaststelling van het vergaderschema tot eind 1981. Zoals u wellicht weet vergadert het HB eens in de drie weken op donderdag en het Dagelijks Bestuur daarnaast nog eens per drie weken op maandagavond. Bij alle vergaderingen is het direktieteam (direkteur, hoofd verenigingszaken en administrateur) aanwezig, terwijl tijdens de DB-vergaderingen de publiciteitskoördinator altijd even langs komt om informatie over aktualiteiten uit te wisselen.

Humanist

Redaktie en vormgeving:
Hes van Huizen
Humanist is een uitgave van het Humanistisch Verbond
Oudegracht 152, Utrecht
Redaktieadres:
Postbus 114, 3500 AC Utrecht
Telefoon: 030 - 318145.
Abonnementsprijs voor niet-leden *f* 20,– per jaar t.n.v. Humanistische Pers postgiro 58, Utrecht.
Gedrukt op kringlooppapier bij Brouwer Offset bv, Utrecht.

Zomerkursus strukturalisme

Van 10 t/m 14 augustus wordt op de Internationale School voor Wijsbegeerte te Leusden een zomerkursus gehouden waarin het zgn. *Parijse strukturalisme* aan de orde komt. Op inleidend nivo wordt aandacht besteed aan het werk van m.n. *Foucault, Althusser, Lacam* en *Derrida*. Dhr. A. M. Hol (Leusden) zal enkele inleidingen verzorgen en van genoemde auteurs zullen enkele illustratieve teksten worden bestudeerd. Verdere informatie is te verkrijgen bij: Internationale School v. Wijsbegeerte, Dodeweg 8, 3832 RD Leusden. Tel. 033 - 15020.

rekenschap
humanistisch tijdschrift voor wetenschap en kultuur

In het zojuist verschenen juni-nummer:
• DE AKTUALITEIT VAN DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT
Het laatste gesprek dat Rob Tielman met **Jaap van Praag** kon voeren, ging over de voorbereiding van een gezamenlijk artikel. Een weergave van de lijn van dat gesprek in deze REKENSCHAP.
• IN MEMORIAM J. P. VAN PRAAG
• OVER ATOOMENERGIE EN DE LEEK DIE OORDELEN MOET
• HET RECHT OP PRIVACY-BESCHERMING, door Jan-Willem Sentrop
• DE RELATIE TUSSEN WELZIJNSWERK EN LEVENSBESCHOUWING, in bijzonder m.b.t. humanistisch geestelijk werk, door Ton Jorna
• DE STAAT ALS EMANCIPATOR VAN DE MENS, beschouwing over de boeken van Couwenberg door B. W. Schaper

VERDER: Over de mogelijkheid van hervormingen in het Sowjet-systeem, De toekomst van de Derde Wereld, Losse Notities, Boeken en Gedichten

Bestellen: Maak *f* 8,50 (inkl. verzendkosten) over op giro 58.22.93 t.n.v. de Humanistische Stichting Socrates te Utrecht, en vermeld erbij ,,REKENSCHAP, juni '81". Het tijdschrift wordt dan onmiddellijk toegezonden.
OF: WORDT NU ABONNEE en ontvang VIER GULDEN KORTING op het boek ,,In Staat Van Besef" van P. Spigt!

BON
(kan ongefrankeerd verzonden worden aan:REKENSCHAP,
Antwoordnummer 2181, 3500 VB Utrecht)
Naam: .....
Adres: .....
Postkode: .....
Plaats: .....
☐ wenst met ingang van juni '81 een abonnement op REKENSCHAP à *f* 32,50 per jaar (vier nummers)
☐ wenst tevens het zojuist verschenen boek van P. Spigt, ,,In Staat Van Besef", te ontvangen tegen de speciale prijs voor abonnees op REKENSCHAP, nl. *f* 19,50 inkl. verzendkosten (normaal: *f* 23,50)
Studenten en houders van een Cultureel Jongeren Paspoort ontvangen op een abonnement een korting van *f* 7,50; in dat geval hier nummer CJP of kollegekaart invullen: ....
WACHT MET BETALEN OP ONZE AKSEPTGIROKAART.

HOI-dag gaat niet door

Op 20 juni zou het HOI een afscheidsbijeenkomst organiseren ter gelegenheid van het afscheid van Jaap van Praag als HOI-docent en mede-oprichter. In verband met het overlijden van Jaap van Praag vindt deze bijeenkomst geen doorgang.

IN STAAT VAN BESEF: ALLEDAAGSE NAAR NIVO VAN ALGEMEEN GELDIGE GETILD

IN STAAT VAN BESEF is een in eigen beheer door het HV uitgegeven bundel ,,opstellen van een humanist'', te weten Piet Spigt, ter gelegenheid van de hem toegekende J. P. van Praagprijs 1981. Niet alleen als begenadigd spreker, maar ook als een uiterst knap stylist met wel haast encyclopedische kennis van zaken, heeft Spigt zijn sporen verdiend. Het is dan ook een goede gedachte geweest om een aantal her en der verspreide artikelen samen te brengen in een fraai verzorgde uitgave.

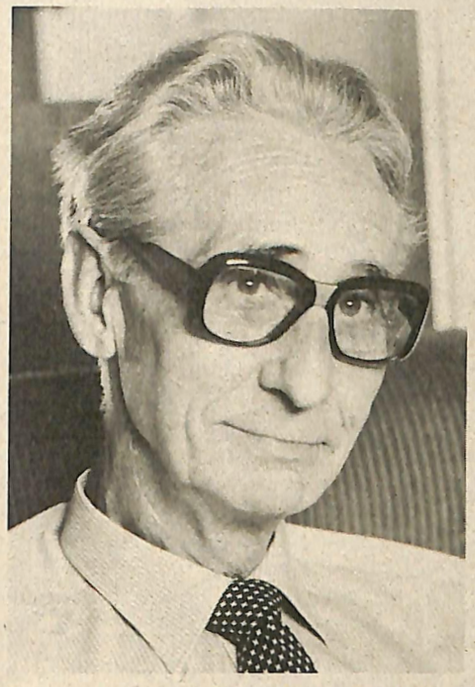

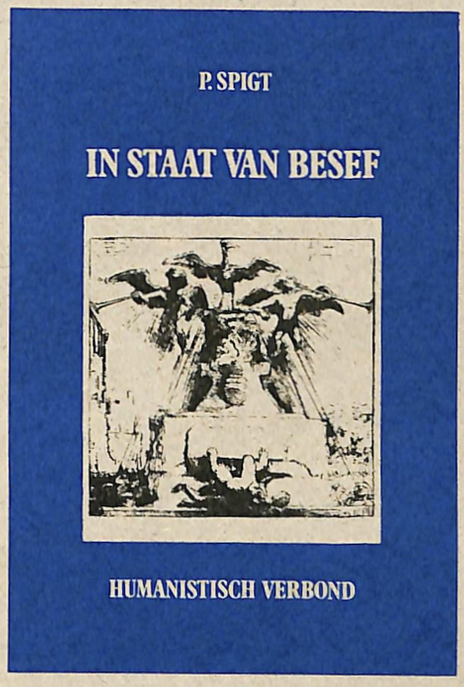

Spigt is iemand die zich duidelijk verwant voelt aan de Franse moralisten, hetgeen niet alleen spreekt uit het feit dat er een tiental portretten van deze aan het humanisme verwante figuren zijn opgenomen, maar vooral omdat het in feite geen portretten in de literaire betekenis van het woord zijn, nl. persoonsbeschrijvingen. Biografische gegevens zijn tot een minimum beperkt, uiterlijke beschrijvingen wekken de indruk ter versiering te worden verhaald, maar waar het om gaat bij een echte moralist, dat is de moraal van het verhaal, d.w.z. bij Spigt om de wijze waarop de beschreven figuren hebben bijgedragen aan ,,humanistisch'' denken in hun tijd en welke waarde dat thans nog voor ons heeft.

Aard van het humanisme

Eenzelfde soort opmerking kan gemaakt worden bij drie van de vier artikelen, die zijn geschreven naar aanleiding van aktuele gebeurtenissen. Alhoewel men het in sommige opzichten niet eens behoeft te zijn met Spigt, toch is zijn polemiek met de toenmalige geestelijke raadsman Lips, die een maatschappelijk-revolutionair humanisme voor stond, een heldere uiteenzetting over wat de aard van het humanisme is en wat de mogelijkheden van een humanistische organisatie zijn. Het enige opstel waarin zeer waardevolle opmerkingen worden gemaakt zonder dat de schrijver tot afgeronde konklusies komt, betreft het wat te doen in gevallen van gijzelingen door terroristen. Dat dit op zichzelf te veroordelen zaken zijn, blijkt uit het artikel over de vraag of liegen of het breken van beloftes tegenover terroristen wel geoorloofd is. In een kort maar krachtig betoog wordt liegen in een situatie waarin feitelijk onrecht heerst, tot algemene wet verheven. Dit gebeurt met een beroep op Kant en en passant worden enkele foutieve interpretaties die nogal eens worden gemaakt bij Kants denken hierover, in één ruk recht gezet.

Helaas is ,,Het verzuim van Dr. W. H. C. Tenhaef'' een minder principieel artikel. Deze (in meerdere opzichten) bijzondere hoogleraar in de parapsychologie gebruikte in zijn inaugurele oratie een historisch voorbeeld van een paragnostische ervaring. Op haast vermakelijke wijze ontrafelt Spigt met een keur van argumenten en citaten de betrouwbaarheid van het voorbeeld en hekelt hij de hooggeleerde interpretaties en konklusies, die er aan zijn verbonden. Wat mij als lezer dan overblijft is een uiterst boeiend en goed gedokumenteerd verhaal, waaraan echter een humanistische bespiegeling over de waarde of onwaarde van de parapsychologie ontbreekt. Wat gelukkig niet ontbreekt is de magistrale rede over de dood gebaseerd op gedachten van Pascal, Unamuno, Camus en Leo Polak.

Niet in staat van genade

Hoe interessant Franse moralisten, hoe knap overdenkingen bij geweld, terrorisme, dood en politiek ook zijn, de waarde van het boek is m.i. gelegen in de eerste vijf opstellen, die de schrijver samen heeft gebracht onder de titel ,,Een schets van humanisme''. Met name het opstel, waaraan het boek zijn titel ontleent, ,,In staat van besef'', is uiterst belangwekkend. In een doorwrochte beschrijving van Shakespeares ,,Macbeth'' en daarbij passende kommentaren en analyses van zeer uiteenlopende aard en zeer verschillende bronnen, komt Spigt tot de konklusie dat dit een ,,geweldige tragedie van zedelijk besef'' is. Hij toont dan verder aan dat de mens volgens humanistische opvattingen niet ,,in staat van genade'' verkeert, zoals men ons van christelijke zijde wil doen geloven maar ,,in staat van besef'', het besef dat ,,geen mens leeft met wat hij *is*, maar met wat hij *wordt*, worden *wil*.''
Dit tragische levensbesef wordt in de loop van de geschiedenis het duidelijkst op die momenten dat ook grootse dramatische kreaties ontstaan. Spigt onderkent in de geschiedenis een aantal golven, periodes waarin de tragedie bloeit en in navolging van de Amerikaan Schiller konstateert hij een samenvallen van waarachtig tragisch levensbesef met een verdieping en verbreding van de humanistische levensovertuiging.

Twijfel als uitgangspunt

,,In staat van besef'' is volgens Spigt en gelet op de ondertitel van het opstel ,,de tragische levensvisie van het huma-

(vervolg op pagina 7)

VRIJWILLIGHEID EN DIENSTPL
VOOR MENSWAARDIG SAMENLE

De verhouding tussen plicht en vrijwilligheid is voor humanisten moeilijk; zeker wanneer met die plicht ook de inzet van het eigen leven is gemoeid, zoals in dienst het geval kan zijn. Humanisten willen immers de menselijke ontplooiing bevorderen, en is een verplichting van hogerhand om je eigen leven in te zetten, daar niet mee in tegenspraak?

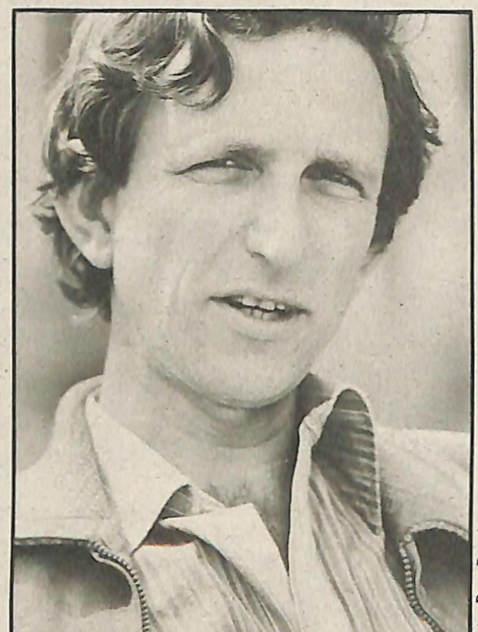

foto: Bert Bosch

Erik van der Hoeven (Landsmeer)

In de zomer van 1979 speelde zich in het Hoo diskussie af over de verplichte uitzending n De Dienst Geestelijke Verzorging bij de Stri had vanuit het belang van de betrokkenen het tochtje naar verre oorden. Na ruime dis het beleid van de Dienst akkoord, omdat d geweest. Bij deze diskussie werd zijdelings moment was in humanistische kring het di willigheid, verdedigd (zie: S. v. d. Belt: Vrijv 25, no. 4, dec. 1978, p. 162 e.v.). Een argume een demokratische samenleving het leger n komen staan, om militaire hoogmoed te vo een ,,rotklus'' is, waarvoor niet een beperkt wat in de praktijk steeds op de minst we argumenten, kortom. En nú zou opeens het digd moeten worden? En dat terwijl het not een oorlogstaak! Het HB vond hierin een kommissie in, om haar advies uit te brenge vrijwilligheid. In die kommissie hadden le In december 1980 werd het verslag van de ko daarbij bleek duidelijk skepsis te bestaan name af, of het hele stuk niet te hoogges opsteller van het rapport, Erik van der Hoe kommissie. Dat wordt hierbij afgedrukt. W van uw mening zal het HB opnieuw bezie

Plicht

Humanisten menen dat mensen verbonden zijn met elkaar, en dat zij verbonden met elkaar horen te zijn. Daaruit komen plichten voort. Voor het handhaven van het welzijn van anderen kan het noodzakelijk zijn, dat wij ons voor hen inzetten en dat anderen zich inzetten voor ons.
Niet alleen tussen mensen onderling speelt die plicht een rol. In een massale en sterk georganiseerde samenleving als de onze kan zo'n plicht ook worden opgelegd door anonieme organen. Maar net als bij plichten die gelden van mens tot mens, geldt ook hier dat die organen alleen mensen tot iets kunnen verplichten, wanneer zij het welzijn van ieder dienen.
In extreme gevallen kan het nodig zijn, dat wij ons leven wagen voor anderen; bijv. om terreur of onderdrukking tegen te gaan. Wanneer dat laatste door een goedlopende organisatie goed kan worden gedaan, kan het zelfs tot morele plicht worden, om ons onder bevel van anderen te stellen en het eigen leven in te zetten.
Zo'n plicht is niet alleen maar een plicht tegenover anderen, maar ook, en zelfs in de eerste plaats, een plicht tegenover onszelf. Want verzet tegen terreur of onderdrukking kan geboden zijn om de humaniteit te handhaven, om te voorkomen dat wij onszèlf aan die terreur en onderdrukking onderwerpen en deze daardoor voortzetten.

Vrijwilligheid

Wat ,,humaniteit" precies is, waar terreur en onderdrukking beginnen en ophouden, daarover lopen de meningen van mensen uiteen, ook die van humanisten. Elk mens heeft een eigen verantwoordelijkheid en dus ook een eigen vrijheid om die begrippen in te vullen en ernaar te handelen. Ieder heeft daarom ook het recht, ja zelfs de plicht, om te bezien of plichten die de maatschappij oplegt, onderdeel uitmaken van terreur en onderdrukking of niet; of juist welzijn en humaniteit bevorderen.
Op grond daarvan kunnen we verdedigen dat het recht om plichten te weigeren uit overtuiging, in de wet vastgelegd moet zijn. Maar zo'n weigering mag niet vrijblijvend zijn: de weigeraar zal moeten aangeven op welke manier hij zich wèl voor het algemeen welzijn wil inzetten, en dat levert dan ook een plicht op waaraan de samenleving hem kan houden. En dat betekent dan weer dat voor elke plicht ook een reeks gelijkwaardige alternatieven aanwezig moet zijn.

Algemene dienstplicht

Er hoeven maar erg weinig mensen in dienst. In de eerste plaats is het beperkt tot mannen. Van die mannen hoeft een steeds kleiner deel echt te dienen. Zij knappen een rotklus op, terwijl het grootste deel van hun leeftijdsgenoten de dans ontspringt. Aan de andere kant krijgen deze laatsten nu niet de kans, zich in maatschappelijk verband dienstbaar te maken; toch zou dat maatschappelijk dringend gewenst zijn.
Dat leidt tot de gedachte van een algemene dienstplicht, die zowel mannen als vrouwen omvat. Alleen zij die echt geestelijk of lichamelijk ongeschikt zijn om zich voor de maatschappij in te zetten zouden daarvan kunnen worden vrijgesteld. We kunnen denken aan sociale diensten die verricht moeten worden zoals hulp in zieken-, bejaarden- en verpleegtehuizen en het schoonmaken van gebouwen en straten; maar ook aan ontwikkelingssamenwerking. Natuurlijk zijn sommige van die banen leuker dan andere. Als daardoor onrechtvaardigheden dreigen te ontstaan, dan kan men de leuke banen wat langer maken en rotklussen wat korter.
Zo'n voorstel is overigens heel ingrijpend want het betekent dat de tucht die tot nu toe alleen bij de militairen en de vervangende dienst heerste, nu in een belangrijk deel van de samenleving moet gaan gelden. Dat betekent dat directies van ziekenhuizen, om maar eens wat te noemen, met militaire strengheid er op moeten gaan toezien of de plichten inderdaad zouden worden vervuld. Verder is er het probleem van de werkgelegenheid. Zal zo'n sociale dienstplicht niet erg veel mensen werkloos maken? Of zijn er voldoende taken te verzinnen die tot nu toe niet worden gedaan, zodat er geen mensen uit banen worden gestoten? Het is heel goed mogelijk dat onze gedachtengang

CHT BEIDE NOODZAKELIJK VEN

dbestuur van het Humanistisch Verbond een ar Libanon van een aantal dienstplichtigen. dkrachten was hierbij betrokken geraakt, en eprotesteerd tegen de onvrijwilligheid van ussie ging het HB op een aantal punten met voorbereiding kennelijk onvoldoende was en principiëler punt aangeroerd. Tot op dat nstplichtleger, met andere woorden ónvrijilligers of dienstplichtigen, Rekenschap jrg. nt voor het dienstplichtleger was bijv. dat in iet te ver van de burgermaatschappij af mag rkomen. Een ander argument is, dat dienst e groep uit de samenleving moet opdraaien, erbaren zou neerkomen. Nogal principiële principe van vrijwilligheid in dienst verdebene ging om een vredestaak in plaats van nbevredigende tegenspraak, en stelde een n over de verhouding tussen dienstplicht en den van het HB en van de Dienst zitting. nmissie in de HB-vergadering besproken, en ij een deel van het HB. Men vroeg zich met emd was. Tenslotte werd besloten, dat de ven, verslag zou doen van het werk van de lt u erop reageren? Graag! Naar aanleiding , tot welk standpunt het moet komen.

op grond van deze praktische bezwaren niet uitvoerbaar zal blijken te zijn; toch willen wij hem nog wat nader uitwerken.

Dienstweigeren

Als rechtvaardiging van dienstplicht wordt vaak de verdediging van het vaderland aangevoerd. Maar in onze ogen is dat niet voldoende reden. Het vaderland moet ook daadwerkelijk het welzijn van de mensen bevorderen, zowel in eigen land als op wereldschaal. Hetzelfde kan men zeggen voor internationale organen of verdragen die tot militaire plichten leiden. Mensen die ervan overtuigd zijn dat met militair geweld geen menselijk welzijn kan worden gediend, moeten kunnen weigeren dienst te nemen in het leger. Dat volgt uit wat wij eerder hebben gezegd en het is ook al haast als een vanzelfsprekendheid in de maatschappij geaksepteerd. Minder geaksepteerd is de totaalweigering. Totaalweigeraars wijzen het militairisme in al zijn vormen af; ze weigeren ook maar iets te doen binnen strukturen die maar iets te maken hebben met militair geweld.
Totaalweigering is een authentieke vorm van het streven naar meer humaniteit en welzijn. Maar het is de vraag of dienstweigering op zo'n manier duurzaam kan worden opgelost. Ook totaalweigeraars zouden moeten aangeven op welke manier zij het welzijn wel willen dienen, en daarvoor zal te zijner tijd dan toch een organisatorische oplossing gevonden moeten worden. Overigens zijn totaalweigeraars nog al eens in de pers in de kriminele hoek gedrukt, wat een grove vertekening is van hun werkelijke bedoelingen.

Vrijwilligheid binnen de krijgsmacht

Ongetwijfeld zijn er mensen die menen dat wanneer er een goede beroepsprocedure in de samenleving is, vrijwilligheid binnen de krijgsmacht niet meer nodig is. Dat is een erg beperkt standpunt. De vraag of vrijwilligheid binnen het leger mogelijk is, heeft overigens niet alleen in de kwestie Libanon een rol gespeeld. Ook bij dienstplichtigen die atoomtaken weigeren, komt dit probleem naar voren.
Laten we de argumenten weer eens op een rij zetten. Doelmatig en georganiseerd ingrijpen is nodig om bedreigingen van het welzijn, zoals terreur en onderdrukking te bestrijden. Wanneer er een ramp is gebeurd of wanneer een leger ten strijde trekt is er dan ook geen recht op vrijwillige keuze meer. Dan zou immers de organisatie als geheel ondergraven zijn, en zou bestrijding van de ramp, de terreur of de onderdrukking niet meer goed genoeg plaatsvinden. Maar zo'n beperking van de vrijwilligheid mag niet zomaar worden overgeplaatst naar andere situaties.
In noodgevallen heeft de krijgsmacht het recht op discipline; daar tegenover staan, zoals steeds, verplichtingen. De krijgsmacht moet manschappen alleen daar inzetten waar dat strikt nodig is, moet hen de juiste voorbereiding hebben gegeven en moet alleen van ethisch aanvaardbare geweldmiddelen gebruik maken. Sommige van deze geweldmiddelen zijn zeer omstreden. Het Humanistisch Verbond heeft uitgesproken dat zowel het gebruik als het bezit van kernwapens ethisch onaanvaardbaar is. Daarom zal het verbond ook van mening moeten zijn dat ieder naar geweten moet kunnen beslissen of hij atoomtaken wil verrichten. Dat geldt zelfs in oorlogstijd, laat staan in vredestijd. Wanneer er geen gevecht plaatsvindt is het leger in principe een organisatie zoals elke andere. Dat betekent dat de dienstplichtigen zo veel mogelijk in overleg met hen en zo goed mogelijk naar hun kapaciteiten worden ingedeeld. Pas wanneer zo'n verregaande mate van vrijwilligheid in de organisatie is doorgevoerd, kan men verwachten dat de meesten hun plichten met overtuiging vervullen.

Kwestie Libanon

De V.N.-vredesmacht in Libanon moet beginnende oorlogshaarden inperken en afgrendelen. Dat betekent dat de manschappen zeer subtiel te werk moeten gaan. Hun taak is haast tegengesteld aan de normale taken van het leger. Alleen dat de soldaten in beide gevallen wapens dragen is in beide gevallen hetzelfde.
Internationale politietaken kunnen alleen goed worden gedaan wanneer zo min mogelijk geweld wordt gebruikt. Alleen speciaal geselekteerde en opgeleide personen zijn daarvoor geschikt. Doorsnee dienstplichtigen vallen niet in deze kategorie; velen zijn als mens niet geschikt, geen van allen heeft de juiste opleiding genoten. Internationale politietaken moeten dan ook alleen maar worden gedaan door mensen met een speciale opleiding. Voor zover het korps bestaat uit dienstplichtigen, moet het een eerste keuze uit het aanbod hebben, zoals nu mariniers en marine een eerste keuze hebben. Natuurlijk moeten daarbij andere maatstaven worden aangelegd dan bij de keuze van mariniers en marine: vooral mensen die over zelfbeheersing beschikken en de vrede willen dienen moeten worden uitgezocht. Ook in deze situatie zal zoveel mogelijk vrije keuze moeten bestaan over de vraag wie in deze politiemacht wil dienen; dat geldt dan zeker voor de huidige situatie, waarin mensen zonder goede selektie en vooropleiding naar Libanon worden gestuurd. Daarom is het Verbond in deze kwestie vóór vrijwilligheid; maar als selektie en vooropleiding op de juiste manier gebeuren, verdwijnt het probleem van de vrijwilligheid, doordat dan alleen zij die willen en geschikt zijn, voor uitzending worden uitgekozen.

Slot

Vrijwilligheid en plicht zijn beide een noodzakelijk onderdeel van een menswaardig samenleven. Van geval tot geval dienen deze een steeds weer wankel evenwicht te vinden.

Erik van der Hoeven

VRIJWILLIGHEID EN DIENSTPLICHT BEIDE NOODZAKELIJK VOOR MENSWAARDIG SAMENLEVEN

De verhouding tussen plicht en vrijwilligheid is voor humanisten moeilijk; zeker wanneer met die plicht ook de inzet van het eigen leven is gemoeid, zoals in dienst het geval kan zijn. Humanisten willen immers de menselijke ontplooiing bevorderen, en is een verplichting van hogerhand om je eigen leven in te zetten, daar niet mee in tegenspraak?

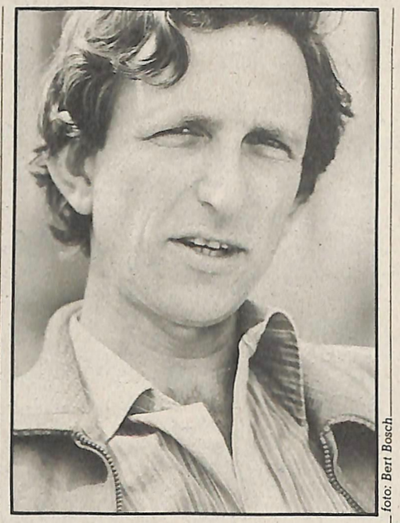

foto: Bert Bosch

Erik van der Hoeven (Landsmeer)

In de zomer van 1979 speelde zich in het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond een diskussie af over de verplichte uitzending naar Libanon van een aantal dienstplichtigen. De Dienst Geestelijke Verzorging bij de Strijdkrachten was hierbij betrokken geraakt, en had vanuit het belang van de betrokkenen geprotesteerd tegen de onvrijwilligheid van het tochtje naar verre oorden. Na ruime diskussie ging het HB op een aantal punten met het beleid van de Dienst akkoord, omdat de voorbereiding kennelijk onvoldoende was geweest. Bij deze diskussie werd zijdelings een principiëler punt aangeroerd. Tot op dat moment was in humanistische kring het dienstplichtleger, met andere woorden ónvrijwilligheid, verdedigd (zie: S. v. d. Belt: Vrijwilligers of dienstplichtigen, Rekenschap jrg. 25, no. 4, dec. 1978, p. 162 e.v.). Een argument voor het dienstplichtleger was bijv. dat in een demokratische samenleving het leger niet te ver van de burgermaatschappij af mag komen staan, om militaire hoogmoed te voorkomen. Een ander argument is, dat dienst een ,,rotklus'' is, waarvoor niet een beperkte groep uit de samenleving moet opdraaien, wat in de praktijk steeds op de minst weerbaren zou neerkomen. Nogal principiële argumenten, kortom. En nú zou opeens het principe van vrijwilligheid in dienst verdedigd moeten worden? En dat terwijl het nota bene ging om een vredestaak in plaats van een oorlogstaak! Het HB vond hierin een onbevredigende tegenspraak, en stelde een kommissie in, om haar advies uit te brengen over de verhouding tussen dienstplicht en vrijwilligheid. In die kommissie hadden leden van het HB en van de Dienst zitting. In december 1980 werd het verslag van de kommissie in de HB-vergadering besproken, en daarbij bleek duidelijk skepsis te bestaan bij een deel van het HB. Men vroeg zich met name af, of het hele stuk niet te hooggestemd was. Tenslotte werd besloten, dat de opsteller van het rapport, Erik van der Hoeven, verslag zou doen van het werk van de kommissie. Dat wordt hierbij afgedrukt. Wilt u erop reageren? Graag! Naar aanleiding van uw mening zal het HB opnieuw bezien tot welk standpunt het moet komen.

Plicht

Humanisten menen dat mensen verbonden zijn met elkaar, en dat zij verbonden met elkaar horen te zijn. Daaruit komen plichten voort. Voor het handhaven van het welzijn van anderen kan het noodzakelijk zijn, dat wij ons voor hen inzetten en dat anderen zich inzetten voor ons.
Niet alleen tussen mensen onderling speelt die plicht een rol. In een massale en sterk georganiseerde samenleving als de onze kan zo'n plicht ook worden opgelegd door anonieme organen. Maar net als bij plichten die gelden van mens tot mens, geldt ook hier dat die organen alleen mensen tot iets kunnen verplichten, wanneer zij het welzijn van ieder dienen.
In extreme gevallen kan het nodig zijn, dat wij ons leven wagen voor anderen; bijv. om terreur of onderdrukking tegen te gaan. Wanneer dat laatste door een goedlopende organisatie goed kan worden gedaan, kan het zelfs tot morele plicht worden, om ons onder bevel van anderen te stellen en het eigen leven in te zetten.

Zo'n plicht is niet alleen maar een plicht tegenover anderen, maar ook, en zelfs in de eerste plaats, een plicht tegenover onszelf. Want verzet tegen terreur of onderdrukking kan geboden zijn om de humaniteit te handhaven, om te voorkomen dat wij onszèlf aan die terreur en onderdrukking onderwerpen en deze daardoor voortzetten.

Vrijwilligheid

Wat ,,humaniteit" precies is, waar terreur en onderdrukking beginnen en ophouden, daarover lopen de meningen van mensen uiteen, ook die van humanisten. Elk mens heeft een eigen verantwoordelijkheid en dus ook een eigen vrijheid om die begrippen in te vullen en ernaar te handelen. Ieder heeft daarom ook het recht, ja zelfs de plicht, om te bezien of plichten die de maatschappij oplegt, onderdeel uitmaken van terreur en onderdrukking of niet; of juist welzijn en humaniteit bevorderen. Op grond daarvan kunnen we verdedigen dat het recht om plichten te weigeren uit overtuiging, in de wet vastgelegd moet zijn. Maar zo'n weigering mag niet vrijblijvend zijn: de weigeraar zal moeten aangeven op welke manier hij zich wèl voor het algemeen welzijn wil inzetten, en dat levert dan ook een plicht op waaraan de samenleving hem kan houden. En dat betekent dan weer dat voor elke plicht ook een reeks gelijkwaardige alternatieven aanwezig moet zijn.

Algemene dienstplicht

Er hoeven maar erg weinig mensen in dienst. In de eerste plaats is het beperkt tot mannen. Van die mannen hoeft een steeds kleiner deel echt te dienen. Zij **knappen een rotklus op, terwijl het grootste deel van hun leeftijdsgenoten** de dans ontspringt. Aan de andere kant krijgen deze laatsten nu niet de kans, zich in maatschappelijk verband dienstbaar te maken; toch zou dat maatschappelijk dringend gewenst zijn.
Dat leidt tot de gedachte van een algemene dienstplicht, die zowel mannen als vrouwen omvat. Alleen zij die echt geestelijk of lichamelijk ongeschikt zijn om zich voor de maatschappij in te zetten zouden daarvan kunnen worden vrijgesteld. We kunnen denken aan sociale diensten die verricht moeten worden zoals hulp in zieken-, bejaarden- en verpleegtehuizen en het schoonmaken van gebouwen en straten; maar ook aan ontwikkelingssamenwerking. Natuurlijk zijn sommige van die banen leuker dan andere. Als daardoor onrechtvaardigheden dreigen te ontstaan, dan kan men de leuke banen wat langer maken en rotklussen wat korter.
Zo'n voorstel is overigens heel ingrijpend want het betekent dat de tucht die tot nu toe alleen bij de militairen en de vervangende dienst heerste, nu in een belangrijk deel van de samenleving moet gaan gelden. Dat betekent dat direkties van ziekenhuizen, om maar eens wat te noemen, met militaire strengheid er op moeten gaan toezien of de plichten inderdaad zouden worden vervuld. Verder is er het probleem van de werkgelegenheid. Zal zo'n sociale dienstplicht niet erg veel mensen werkloos maken? Of zijn er voldoende taken te verzinnen die tot nu toe niet worden gedaan, zodat er geen mensen uit banen worden gestoten? Het is heel goed mogelijk dat onze gedachtengang op grond van deze praktische bezwaren niet uitvoerbaar zal blijken te zijn; toch willen wij hem nog wat nader uitwerken.

Dienstweigeren

Als rechtvaardiging van dienstplicht wordt vaak de verdediging van het vaderland aangevoerd. Maar in onze ogen is dat niet voldoende reden. Het vaderland moet ook daadwerkelijk het welzijn van de mensen bevorderen, zowel in eigen land als op wereldschaal. Hetzelfde kan men zeggen voor internationale organen of verdragen die tot militaire plichten leiden. Mensen die ervan overtuigd zijn dat met militair geweld geen menselijk welzijn kan worden gediend, moeten kunnen weigeren dienst te nemen in het leger. Dat volgt uit wat wij eerder hebben gezegd en het is ook al haast als een vanzelfsprekendheid in de maatschappij geaksepteerd. Minder geaksepteerd is de totaalweigering. Totaalweigeraars wijzen het militairisme in al zijn vormen af; ze weigeren ook maar iets te doen binnen strukturen die maar iets te maken hebben met militair geweld.
Totaalweigering is een authentieke vorm van het streven naar meer humaniteit en welzijn. Maar het is de vraag of dienstweigering op zo'n manier duurzaam kan worden opgelost. Ook totaalweigeraars zouden moeten aangeven op welke manier zij het welzijn wel willen dienen, en daarvoor zal te zijner tijd dan toch een organisatorische oplossing gevonden moeten worden. Overigens zijn totaalweigeraars nog al eens in de pers in de kriminele hoek gedrukt, wat een grove vertekening is van hun werkelijke bedoelingen.

Vrijwilligheid binnen de krijgsmacht

Ongetwijfeld zijn er mensen die menen dat wanneer er een goede beroepsprocedure in de samenleving is, vrijwilligheid binnen de krijgsmacht niet meer nodig is. Dat is een erg beperkt standpunt. De vraag of vrijwilligheid binnen het leger mogelijk is, heeft overigens niet alleen in de kwestie Libanon een rol gespeeld. Ook bij dienstplichtigen die atoomtaken weigeren, komt dit probleem naar voren.
Laten we de argumenten weer eens op een rij zetten. Doelmatig en georganiseerd ingrijpen is nodig om bedreigingen van het welzijn, zoals terreur en onderdrukking te bestrijden. Wanneer er een ramp is gebeurd of wanneer een leger ten strijde trekt is er dan ook geen recht op vrijwillige keuze meer. Dan zou immers de organisatie als geheel ondergraven zijn, en zou bestrijding van de ramp, de terreur of de onderdrukking niet meer goed genoeg plaatsvinden. Maar zo'n beperking van de vrijwilligheid mag niet zomaar worden overgeplaatst naar andere situaties.
In noodgevallen heeft de krijgsmacht het recht op discipline; daar tegenover staan, zoals steeds, verplichtingen. De krijgsmacht moet manschappen alleen daar inzetten waar dat strikt nodig is, moet hen de juiste voorbereiding hebben gegeven en moet alleen van ethisch aanvaardbare geweldmiddelen gebruik maken. Sommige van deze geweldmiddelen zijn zeer omstreden. Het Humanistisch Verbond heeft uitgesproken dat zowel het gebruik als het bezit van kernwapens ethisch onaanvaardbaar is. Daarom zal het verbond ook van mening moeten zijn dat ieder naar geweten moet kunnen beslissen of hij atoomtaken wil verrichten. Dat geldt zelfs in oorlogstijd, laat staan in vredestijd. Wanneer er geen gevecht plaatsvindt is het leger in principe een organisatie zoals elke andere. Dat betekent dat de dienstplichtigen zo veel mogelijk in overleg met hen en zo goed mogelijk naar hun kapaciteiten worden ingedeeld. Pas wanneer zo'n verregaande mate van vrijwilligheid in de organisatie is doorgevoerd, kan men verwachten dat de meesten hun plichten met overtuiging vervullen.

Kwestie Libanon

De V.N.-vredesmacht in Libanon moet beginnende oorlogshaarden inperken en afgrendelen. Dat betekent dat de manschappen zeer subtiel te werk moeten gaan. Hun taak is haast tegengesteld aan de normale taken van het leger. Alleen dat de soldaten in beide gevallen wapens dragen is in beide gevallen hetzelfde.
Internationale politietaken kunnen alleen goed worden gedaan wanneer zo min mogelijk geweld wordt gebruikt. Alleen speciaal geselekteerde en opgeleide personen zijn daarvoor geschikt. Doorsnee dienstplichtigen vallen niet in deze kategorie; velen zijn als mens niet geschikt, geen van allen heeft de juiste opleiding genoten. Internationale politietaken moeten dan ook alleen maar worden gedaan door mensen met een speciale opleiding. Voor zover het korps bestaat uit dienstplichtigen, moet het een eerste keuze uit het aanbod hebben, zoals nu mariniers en marine een eerste keuze hebben. Natuurlijk moeten daarbij andere maatstaven worden aangelegd dan bij de keuze van mariniers en marine: vooral mensen die over zelfbeheersing beschikken en de vrede willen dienen moeten worden uitgezocht. Ook in deze situatie zal zoveel mogelijk vrije keuze moeten bestaan over de vraag wie in deze politiemacht wil dienen; dat geldt dan zeker voor de huidige situatie, waarin mensen zonder goede selektie en vooropleiding naar Libanon worden gestuurd. Daarom is het Verbond in deze kwestie vóór vrijwilligheid; maar als selektie en vooropleiding op de juiste manier gebeuren, verdwijnt het probleem van de vrijwilligheid, doordat dan alleen zij die willen en geschikt zijn, voor uitzending worden uitgekozen.

Slot

Vrijwilligheid en plicht zijn beide een noodzakelijk onderdeel van een menswaardig samenleven. Van geval tot geval dienen deze een steeds weer wankel evenwicht te vinden.

Erik van der Hoeven

BRIEVEN VAN LEZERS

Samen strijden tegen nihilisme

Een dialoog tussen humanisten en moderne, maatschappijbewuste christenen, is van groot belang in mijn ogen, en daarom was ik blij met de forse ruimte die in de Humanist van 5 mei aan dit onderwerp werd besteed. Ik wil daarop nog reageren, omdat ik aan het slot van het artikel word geciteerd op een manier waarop ik mijn gedachten daarover niet herken.
Voorop staat voor mij, dat er veel is dat maatschappijbewuste christenen en humanisten verbindt, en slechts weinig dat hen scheidt. Gemeenschappelijk overleg en gemeenschappelijke aktie lijken me op veel gebieden waarop de menselijkheid het loodje dreigt te leggen, noodzakelijk. Toch is het voor werkelijke samenwerking nodig, dat de dialoog behouden blijft en dus ook de wederzijdse gedachten over elkaars levensovertuiging worden uitgesproken. In dat verband heb ik op de bewuste conferentie gezegd, dat maatschappijbewuste christenen in mijn ogen te vaak het onderscheid tussen levensovertuiging en politiek verwaarlozen. Ik heb daarbij niet bedoeld dat het HV geen ,,konkrete politieke stappen" moet bepleiten. Wèl meen ik, dat mensen vanuit hun levensovertuiging moeten komen tot **zorg voor hun medemensen**; in deze tijd van grootschalige politieke systemen moet deze zorg zich m.i. ook tot politieke stellingnames uitstrekken. Maar de **spanningsverhouding** waarin dit staat met het politieke bedrijf waarin het primair gaat om het behartigen van belangen (overigens een nuttig maar beperkt onderdeel van het menselijk bestaan), moet worden behouden. Ik wil levensovertuiging en politiek bepaald niet **scheiden**, zoals Peter Derkx en Sybilla Hofhuis schrijven, maar het **onderscheid** wel in stand houden. Ik kan me dan ook niet herkennen in een levensovertuiging waarin ,,het kriterium voor verantwoord handelen" wordt gevormd door ,,de onderdrukten en de machtelozen"; in de uitwerking van zulke principes verlegt de theologische strijd zich naar de politiek (wie zijn die onderdrukten en machtelozen konkreet?), terwijl de politiek de levensovertuiging gaat beheersen, tot schade van beide.
Daarmee blijft toch het accent van mijn benadering van deze christenen, dat dialoog en samenwerking met hen voor humanisten uitermate verrijkend en nuttig is – zoals de conferentie die Peter Derkx en Sybilla Hofhuis versloegen, ook al aantoonde.

Erik van der Hoeven (Landsmeer)

Emancipatiegedachten

Het was wel een heel slechte start van de nieuwe Emancipatie-Raad.
a. hebben de vrouwen en hun organisaties duidelijk laten weten aan een dergelijke raad, als thans samengesteld en funktionerend, geen behoefte te hebben.
b. was het begrip emancipatie (dwz. vrijmaken, gelijkstellen) er bij de nieuwe voorzitster, mw. Eegje Schoo niet bij. Zij verklaarde immers, in antwoord op een opmerking van een (wel zeer geemancipeerde) mannelijke TV-reporter, dat er geen full-time huisvrouwen meer bestaan. Huisvrouwen dus, die naast hun taak als huisvrouw, als huismoeder (en dat is wel wàt meer dan 2 lakens rechttrekken) geen andere wel of niet betaalde taak hebben. Alleen huisvrouw dus, die dit soms niet anders willen, soms niet anders kùnnen. De laatsten zijn vooral te vinden in de z.g. een-ouder gezinnen, waar de hele verantwoordelijkheid voor een gezin op één schouder rust. Als Mw. Eegje Schoo deze kategorie huisvrouwen niet (er-) kent en dus geen begrip heeft voor hun situaties, dan vraag ik me af of zij wel de goede vrouw op de goede (emancipatie-) plaats is. Van een voorzitster van een landelijke Emancipatie-Raad zou je toch wel énige kennis en inzicht op het gebied van vrouwen en hun verschillende situaties mogen verwachten.
Het niet zien, het ontkennen dus van een situatie, van een probleem wil niet zeggen, dat die situatie/dat probleem niet bestaat. Laat staan, dat er dan in de Raad wordt nagedacht hierover en naar oplossingen gezocht. En juist voor die vrouwen, die wel anders willen, maar door welke omstandigheden dan ook, niet kunnen is juist een emancipatieproces in de samenleving nodig. Mw. Eegje Schoo maakte het nog erger, door voor de radio te verklaren als antwoord op vragen, waarom alleen maar hooggeschoolde enz. enz. vrouwen in de Raad waren gekozen en geen ,,gewone"

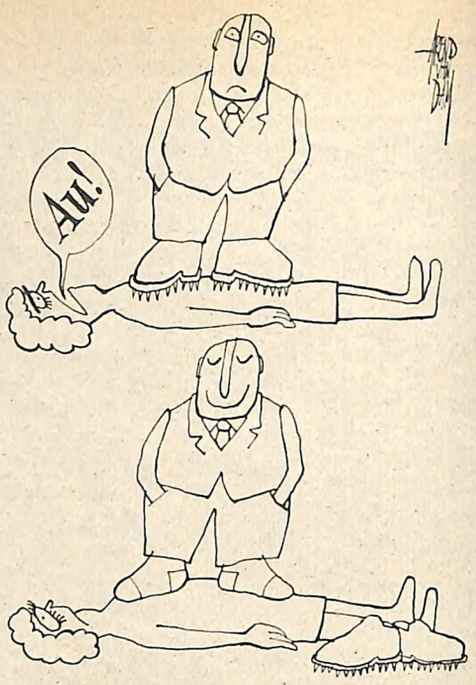

vrouwen (ik doel daarbij op die 57-jarige vrouw, die na de afbouw van haar gezin een enorm stuk ervaring *in* het emancipatieproces, zoals VOS, had opgebouwd): ,,Ze moeten goed thuis zijn in het Haagse Circuit". Toen brak bij mij helemaal de klomp. In het Haagse Circuit werd niets of zeer weinig gedaan voor die vrouwen, die van daaruit ondersteuning en mogelijkheden dienden te krijgen aangereikt, de Vrouwenemancipatie is vanaf de basis ontstaan en dat is een goeie, heel natuurlijke groei. Daar past geen regentenmentaliteit bij, of die nu van mannen of van vrouwen komt. Ik hoop van harte, dat de vrouwen en ook gespreksgroepen binnen het HV dit duidelijk aan de Emancipatie-Raad en haar voorzitster kenbaar maken. Gedragen door een brede laag van de (vrouwelijke-?) bevolking kan emancipatie pas een goede kans, een goed resultaat krijgen en een totaal, maatschappelijk gebeuren zijn of worden.

Kor. M. Deisting-Zwaan (Woerden)

(ADVERTENTIE)

Het Coornherthuis, humanistisch vormingscentrum voor militairen, verhuist binnenkort naar een verbouwd pand aan de zuidelijke bosrand van Zeist, Oranje Nassaulaan 71.
De gemeente Zeist stelt als eis, dat het centrum permanent wordt bewoond. Daarom is aan de achterzijde van het pand woonruimte voor 1 of 2 personen gereserveerd, bestaande uit: grote woon/slaapkamer, keuken en douche. De woning heeft een eigen ingang, een eigen telefoon (en een huislijn van het centrum) en is aan drie kanten omgeven door een grote tuin met terras.
Het Humanistisch Verbond zoekt – zo mogelijk al met ingang van 17 juli a.s. – gegadigden, die kosteloos hier willen wonen, met als tegenprestatie een bij contract te regelen bewakingsfunctie. Belangstellenden kunnen zich in verbinding stellen met de directeur van het HV, Henny Baas, tel. 030 - 318145.

(vervolg van pagina 3)
nisme". Hierin tekent zich één van Spigts karakteristieke kenmerken af. In een ander opstel ,,Drie kanten van humanisme" sprekend over de houding van humanisten, stelt hij, ,,dat de twijfel een wezenlijk bestanddeel van onze manier van overwegen, van denken, van redeneren is . . . *De twijfel begeleidt ons als het ware steeds, is in feite ons uitgangspunt!*" In de inleidende woorden heeft hij dan al medegedeeld, dat hij het persoonlijke te buiten moet gaan om de levensovertuiging te schetsen, die hij verworven heeft en dagelijks verwerft door verstandhouding met anderen. Wat in de eerste plaats opvalt is, dat we als lezers nauwelijks iets vernemen van die persoonlijke ervaringen en alleen kennis nemen van het levensovertuiglijke dat eruit wordt gedistilleerd. Vervolgens neemt men waar dat hij vele malen ,,gelooft", ,,probeert", ,,beschouwt", ,,zich afvraagt" e.d., maar wanneer het erop aankomt, dan geldt voor Spigt een zeker weten, niet alleen wat hemzelf betreft, maar dan is er sprake van de tragische levensvisie van *het humanisme*. Hierbij kan men zich dan weer twee dingen afvragen: ten eerste of dit niet het ware kenmerk van een moralist is en dan is hier uiteraard niet bedoeld de betweterige zedenmeester, maar de moralist in de edelste betekenis van het woord. Een tweede vraag is of deze stijl van schrijven, c.q. spreken niet een uitdaging is aan de lezers, c.q. toehoorders? Een prikkeling om je af te vragen of het nu allemaal wel zo is als de geachte schrijver, c.q. spreker met veel citaten en verwijzingen naar geschriften van anderen, beweert.

Afgeleide ervaringen

Spigt is ook iemand, die vaak en graag met afgeleide ervaringen werkt; afgeleid in die zin, dat hij hetgeen anderen hebben ervaren en eventueel beschreven op voortreffelijke wijze uit het alledaagse weet te tillen naar het nivo van het algemeen geldige. Zelf schrijft hij hierover in ,,problemen der waarheid": ,,Nu, als het ware over mijn schouder terugkijkend, besef ik dat gedurende mijn hele leven één ding mij op allerlei manieren heeft beziggehouden: wát bezielt mensen? Sinds ik mij een beetje bewust werd van het feit, dat achter de vanzelfsprekendheden van het gewone dagelijkse bestaan, de mensen door aandrang en remming, door onontkoombare voorkeuren en afkeren, gedreven worden, heb ik met enorme nieuwsgierigheid gezocht naar enige orde in die aanvankelijke chaos."
Wanneer hij over eigen ervaringen schrijft – en voor zover ik heb kunnen nagaan doet hij dat heel direkt slechts één maal – dan doet hij dat op zo'n samengeperste wijze dat het de indruk wekt achteraf te zijn gekonstrueerd om een abstrakte uitspraak te verlevendigen, te verduidelijken. Ook krijg je bij Spigt het idee, dat elke direkte beleving van plezier eerst dan echt plezierig wordt – en ook pas mag worden – als de beleving is geschouwd en ingepast in een algemeen geldende humanistische levensvisie. Ik geloof daar niet in en ik kan me nauwelijks voorstellen, dat er iemand is – ook Piet Spigt niet – die zo kan leven, maar ik geef mijn mening gaarne voor een betere.

In elk geval is het boek ,,In staat van besef" een uitmuntende weerslag van hoe een humanist met een tragische levensvisie denkt. De onderwerpen waarover Spigt schrijft – en in het algemeen onderwerpen die ten grondslag kunnen liggen aan een humanistische levensovertuiging – zijn geen gemakkelijke kost, maar de auteur weet ze helder te brengen voor een ieder die bereid is de moeite te nemen om verder te kijken en te denken dan zijn alledaags bestaan lang is.

M. W. Verduijn

P. Spigt, In Staat van Besef, uitg. Humanistisch Verbond 1981, winkelprijs f 29,50, rechtstreeks besteld bij HV: f 23,50 (inkl. verzendkosten) – overmaken op giro 58 t.n.v. Humanistische Pers te Utrecht o.v.v. ,,In Staat Van Besef".

Verkiezingen

Vóór de verkiezingen gingen stemmen op om de Volksunie en de Centrumpartij te verbieden. Na de verkiezingen kunnen we met opluchting konstateren dat beide partijen samen zelfs niet eens de kiesdelen gehaald zouden hebben. De Nederlandse demokratie is weerbaarder gebleken dan sommigen vreesden.

DIALOOG

Toch is dit geen reden om tevreden achterover te leunen: het wordt hoog tijd dat meer aandacht wordt besteed aan de versterking van onze demokratie. Onverdraagzaamheid, rascisme, het recht in eigen hand nemen, de onrechtvaardige verdeling van de werkgelegenheid, milieu- en vredesvraagstukken vragen om een adequaat antwoord.
Het is in dit kader te betreuren dat de machtspositie van het CDA eerder bevestigd dan verzwakt is. Het is niet goed voor een levende demokratie dat één partij er altijd zeker van is in de regering te zitten. Een partij bovendien die er duidelijk op uit is haar onevenredige machtspositie in onderwijs, gezondheidszorg en welzijnswerk te versterken, hoezeer de maatschappelijke ontwikkelingen een andere kant op gaan.
Het Humanistisch Verbond gaat niet op de stoel van de politieke partijen zitten, hoewel sommigen ter linker- en ter rechterzijde (Gijsen!) levensbeschouwing en politiek aan elkaar willen koppelen. Het HV is ook geen kabinetsformateur (zoals sommigen suggereren) voor een sociaal-liberale coalitie. Maar wij konstateren wel dat het wederzijds uitsluiten van de meeste socialisten en liberalen er voor zorgt dat de konfessionele macht eerder toe- dan afneemt. De verkiezingen hebben hierin geen verandering gebracht. Daarvoor zijn nog jaren van mentaliteitsverandering nodig, óók in humanistische kring.

Rob Tielman

VERBOND OP RTV

radio

NA VIJVEN EN ZESSEN
elke dinsdag 18.20–18.50 uur op Hilversum 2.

IEDER ZIJN EIGEN WERKELIJKHEID
zondag 21 juni 1981, 9.30 - 10.00 uur, Hilversum 2
Bert Schierbeek praat met Antoinette van Brink over vrijheid, zijn bewondering voor het Zen-boeddhisme en zijn kijk op humanisme en godsdienst.

WAT IK NIET ZEGGEN KAN
zondag 28 juni 1981, 9.30–10.00 uur, Hilversum 2
Een stoet amateurdichters leest zelfgeschreven gedichten voor. Jan Wouter van Reijnen filmde hen en het Humanistisch Verbond zendt de film uit op vrijdagavond 3 juli om 23.00 uur.
Vandaag geluidsfragmenten uit de film en een gesprek met de regisseur.
Samenstelling en presentatie: Rina Spigt.

televisie

VIJF MINUTEN BEDENKTIJD
elke zondagavond 20.40–20.45 uur op Nederland 2.

WAT IK NIET ZEGGEN KAN
vrijdag 3 juli 1981, 23.00 – 23.30 uur, Nederland 1
In deze film lezen anonieme mensen hun zelfgeschreven gedichten voor.
Zij maken daarmee gebruik van dichtkunst om een uitweg te bieden aan weggestopte gevoelens en emoties.
Niet de literaire kwaliteit van de gedichten staat voorop, maar de toegankelijkheid ervan. De kijker krijgt toegang tot intieme overwegingen van gewone mensen.
Deze film gaat dan ook niet over Kunst, maar over het gebruik van kunst als middel om gevoelens te uiten.
Regie: Jan Wouter van Reijen.

HOM VOELT POLITICI AAN DE TAND

Het Humanistisch Overleg Mensenrechten (HOM) tracht in het kader van de kampagne ,,Kiezen voor de mensenrechten" bij politieke partijen duidelijkheid te krijgen over hun standpunten ten aanzien van het mensenrechtenbeleid. Het HOM heeft daartoe o.a. zijn wensen voorgelegd aan een vijftal woordvoerders van politieke partijen: Bolkestein (VVD), Brinkhorst (D'66), Scholten (CDA), Van der Spek (PSP) en Van der Stoel (PvdA). Interviews met deze politici zijn gebundeld in een HOM-uitgave en is getiteld ,,Kiezen voor de mensenrechten". Zowel Brinkhorst, Scholten, Van der Spek als Van der Stoel tonen zich teleurgesteld over het mensenrechtenbeleid van het huidige kabinet. Bolkestein (voormalig HV-hoofdbestuurslid) daarentegen toont zich uitgesproken positief over het gevoerde beleid.
Het HOM meent dat de politici d.m.v. vragen weliswaar hun standpunten hebben verduidelijkt maar dat niettemin nog veel punten onduidelijk blijven.
,,Kiezen voor de Mensenrechten" is te bestellen door overmaking van *f* 3,80 (*f* 2,25 + *f* 1,55 portokosten) op girorekening 716.000 t.n.v. HIVOS, Den Haag, met vermelding ,,Kiezen voor de Mensenrechten".
Nadere inlichtingen: sekretariaat van het H.O.M., Beeklaan 387, 2562 AZ Den Haag (tel. 070 - 636907), vragen naar Pieter van Veenen.

ONTDOOPAKTEN IN AMERIKA

Het Amerikaanse Atheist Center van de zeer militante Madalyn Murray O'Hair biedt voor tien dollar ,,ontdoopakten" aan, ondertekend door de oprichtster. Daarin staat dat de betrokkene ,,de rede als oppermachtig beschouwt in plaats van willekeurig aanvaarde autoriteiten of geloofsovertuigingen". Een officieel bericht hiervan aan de kerk waar men destijds gedoopt werd, is bij de prijs inbegrepen. (NK)

YOUTH F. CHRIST UIT FEDERATIE

Youth for Christ is definitief uit de Nederlandse federatie jeugd- en jongerenwerk (NFJJW) gezet. Met drie stemmen tegen verwierp de ledenvergadering van de NFJJW het beroep, dat Youth for Christ had aangetekend tegen het besluit van het bestuur om Youth for Christ het lidmaatschap te ontnemen.
De provinciale servicebureaus hadden Youth for Christ uitsluitend voorgedragen op grond van diskriminatie van homoseksuelen, zowel in het beleid van Youth for Christ als in de uitvoering. Een andere overweging om Youth for Christ uit de federatie te zetten, was dat deze organisatie geen echt jeugd- en jongerenwerk zou doen, maar een evangelisatiebeweging is.

LIEVER EEN KEER ZONDIGEN DAN PIL GEBRUIKEN

Uit een sociologisch onderzoek van twee jaar bij drie abortusklinieken in Boston en Long Island, New York, bleek van de 1162 behandelde kliënten 66% rooms-katholiek te zijn. Zij zeggen liever één keer te zondigen door hun zwangerschap te laten onderbreken dan de pil te gebruiken, want daarmee zouden zij eenentwintig zonden per maand begaan. Het onderzoek wees ook uit dat 70% van degenen die zich voor de tweede keer lieten aborteren, rooms-katholiek waren. (NK)

BOND TEGEN HET VLOEKEN IN HET GELIJK GESTELD

De Provinciale Staten van Drente hebben in december 1978 ten onrechte het bestuur van de Bond tegen het Vloeken beticht van anti-democratische gezindheid. Deze uitspraak heeft de afdeling rechtspraak van de Raad van State gedaan, nadat de bond beroep had aangetekend tegen het besluit van de Drentse Staten om subsidie aan de bond te beëindigen. De Raad van State heeft de beschikking van de Provinciale Staten van Drente, waarbij de subsidie werd ingetrokken, vernietigd.
Aanleiding tot het besluit van de Drentse Staten waren uitlatingen van een predikant-gastspreker op de jaarvergadering van de bond tegen het vloeken in 1978. Ds. C. Snoei waarschuwde toen de christelijke gemeente om zich niet te begeven op de weg, ,,die ons wordt opgedrongen door het demokratisch, vaak humanistisch denken van onze tijd".

REGISTRATIE VAN HUMANISTEN IN BEVOLKINGS-REGISTER

Het kabinet besloot vorige maand dat men voortaan desgewenst uit het bevolkingsregister kan laten schrappen tot welke kerkelijke gezindte men behoort. Humanisten zullen in het vervolg als zodanig geregistreerd kunnen worden, evenals mensen met een andere levensbeschouwing. Verder krijgt voortaan iedereen het recht op inzage van alles wat er over hem of haar in het bevolkingsregister is opgenomen.